

Bölcsen élni

SZOMBAT DÉLUTÁN

E HETI TANULMÁNYUNK: Példabeszédek 20:1; 23:29-35;

Apostolok cselekedetei 16:25; 1Korinthus 5:1-11; Efezus 5:1-20;

Kolossé 4:5; Jelenések 16:1-16

„Jól gondoljátok meg azért, hogyan járjatok: nem mint esztelenek, hanem mint bölcsék. Áron is megvegyétek az alkalmat, mert a napok gonoszok. Azért ne legyetek esztelenek, hanem értsétek meg, hogy mi az Úr akarata” (Ef 5:15-17, ÚRK).

Az Egyesült Királyságban nemrégiben árverésre bocsátottak egy kristálykancsót. Az aukciós ház alkalmazottai úgy mutatták be, hogy egy „19. századi francia vörösboros kancsó”, aminek a becsült értéke 200 dollár. Két élesszemű licitáló felismerte, hogy a tárgy egy kifejezetten ritka iszlám füles vizeskancsó. Vajon mi volt a valódi becsült értéke? 5 millió font (körülbelül 6,5 millió dollár)! Miért csinálhatott a vevő ilyen jó vásárt? Mert tudta, amit az árverező nem, hogy mennyi a darab igazi értéke.

Ef 5:1-20 szakaszában Pál szembeállítja a pogányok és a hívők hitét. A pogányok a trágárságot (Ef 5:4), a részegeskedést, a kicsapongást (Ef 5:18) és a züllött nemi életet (Ef 5:3, 5) tartották az élet nagy kincseinek. A hívők viszont tudták, hogy jön a számadás napja, amikor nyilvánvalóvá lesz mindennek a valódi értéke (Ef 5:5-6). Ahelyett, hogy a tobzódásra és a részegeskedésre költötték volna a pénzüket, Krisztust értékelték mindenek felett, „minden jóságban és igazságban és valóságban” (Ef 5:9). Az apostol tehát bátorítja a hívőket, hogy ragadják meg a lehetőségeket, amelyeket Krisztusban találnak, mivel az örökkévalóság küszöbén élnek (ahogy az ránk is igaz) (Ef 5:15-17).

ADJUNK INKÁBB HÁLÁT!

Milyen értelemben szeretné Pál, hogy a hívők „Isten követői” legyenek (lásd Ef 5:1-2, ÚRK)?

Pál arra buzdítja az efezusi hívőket, hogy járjanak szeretetben, ami igen fontos felszólítás ebben a szakaszban (lásd Ef 5:8, 15). A szeretetben való járáshoz (lásd Ef 5:2) Krisztusnak irántunk tanúsított szeretetét kell alapul vennünk (vö. Ef 4:32), amit értünk vállalt engesztelő áldozatával fejezett ki. Az apostol négy dolgot hangsúlyoz az áldozattal kapcsolatban: 1) az Atya Isten (Ef 5:1) és maga Krisztus szeretetén (Ef 5:2) alapszik egyszerre; 2) helyettesítő jellegű, mivel Jézus helyettünk halt meg, ráadásul nem tétlen áldozatként, hanem odaadta önmagát értünk; 3) az Ószövetség szentélyszolgálatának képviselője értelmében Krisztus halála Istennek bemutatott áldozat is egyben; 4) az Úr ezt jó illatú áldozatként elfogadta (Ef 5:2; vö. 2Móz 29:18; 3Móz 2:9; Fil 4:18).

Ef 5:3-5 része ezután a nemi erkölcsre összpontosít. Az efezusi új hívőket fenyegette, hogy a keresztény életvitelből visszaesnek a parázna szokásokba, és ez hatástalanítaná bizonyágtételüket (vö. 1Kor 5:1-11; 6:12-20; 2Kor 12:21).

Az 1. század görög-római világának erkölcsileg romlott, züllött szokásairól másutt is szót ejtett az Újszövetség (lásd 1Kor 6:9; Gal 5:19; Ef 4:17-19; Kol 3:5). Például a gazdagok lakomáin rendszeres volt az, amiről Ef 5:3-14 szakaszában szól Pál: részegeskedés, durva beszéd, szemérmetlen, erkölcstelen mulatozás. Ráadásul a városokra jellemző névtelenség és megengedő légkör kedvező körülményt teremtett a nemi erkölcstelenséghez. A társadalomban azonban sokan erényes életet éltek és a szigorú erkölcsiséget képviselték. Amikor az Újszövetség felsorolja az erényeket és a bűnöket, illetve a családi életre vonatkozó szabályokat (pl. Ef 5:21-6:9; Kol 3:18-4:1), a görög-római világ szélesebb köreiben ismert témákat mutat be. Ez az egyszerre züllött és erényes világ magyarázza Pál intéseit, hogy a hívők tartózkodjanak a pogányok erkölcstelen szokásaitól és legyenek körültekintőek a viselkedésüket illetően, így szerezzenek jó hírnevet a kívülállók szemében.

Hogyan alkalmazhatjuk a mi kultúránkban Pálnak a nemiségre vonatkozó szavait?

JÁRJUNK A VILÁGOSSÁG GYERMEKEIKÉNT!

Pál azt írja: *„Senki titeket be ne csapjon üres beszédekkel, mert ezek miatt jön el Isten haragja a hitelenség fiaira”* (Ef 5:6, ÚRK).

Az apostol megnevezi azokat, akik minden szégyen vagy megbánás nélkül követnek el különböző bűnöket: paráznák, tisztátalanok, kapzsiak (lásd Ef 5:5, ÚRK). Nyíltan kimondja, hogy akik Krisztusban vannak és jövendő országa részesei szeretnének lenni, nem viselkedhetnek úgy, mint akik nem arra törekcsenek (Ef 5:5). Majd az „üres” beszédek hatása miatt aggódik. A hívőket esetleg megtéveszthetik olyan beszéddel, hogy a paráznaság nem tiltott dolog, illetve még rá is vehetik őket efféle bűnökre (Ef 5:6). Figyelmeztet, hogy ezzel az ember Isten végidei ítéletének teszi ki magát, *„mert ezek miatt jön el Isten haragja a hitelenség fiaira”* (Ef 5:6, ÚRK).

Nem könnyű értelmezni az *„Isten haragja”* (ÚRK) kifejezést. Isten haragja vagy mérge nem olyan, mint az általunk ismert hangulatfüggő, emberi harag (vö. Ef 4:31), hanem a hosszan tűrő és igazságos Úr jogos válasza a makacs, eltökélt gonoszságra, nem egy kisebb kihágás miatti eszement, kirobbanó reakció. Az *isteni haragról* legtöbbször az Úr közelgő ítéletére utaló ihletett bibliai figyelmeztetések ejtenek szót (pl. Jel 6:12-17; 16:1-16; 19:11-16). Isten kegyelemmel figyelmeztet a közelgő ítéleteire, mivel az emberek *„természet szerint haragnak fiai”* (Ef 2:3), így kiterjed rájuk az ítélet.

Miért figyelmezteti Pál a hívőket, hogy ne legyenek a bűnösök „részesei” avagy társai (Ef 5:7-10)?

Az apostol így buzdít: *„mint világosságnak fiai úgy járjatok”* (Ef 5:8), majd egy újabb paranccsal folytatja: *„Vizsgáljátok meg, hogy mi kedves az Úrnak”* (Ef 5:10, ÚRK). A pogányok *„Paráznaság... és bármiféle tisztátalanság vagy kapzsiság”* (Ef 5:3, ÚRK) útján hajszojják az élvezetet. A hívő célja pedig gyökeresen más, mert nem a saját kedvét keresi, hanem Istenét (vö. Róm 12:1; 2Kor 5:9; Zsid 13:21, ezekben ugyanaz a görög szó szerepel: *euarestosz*, „kedvében jár” vagy „elfogadható”). A hívő Krisztus önfeláldozását igyekszik tükrözni (*„járjatok szeretetben, amint Krisztus is szeretett minket és önmagát adta értünk”*, Ef 5:2, ÚRK).

Milyen „üres” beszédre kell felfigyelnünk manapság, amitől óvakodnunk kell?

„ÉBREDJ FEL, AKI ALSZOL”!

Olvassuk el Ef 5:11-14 részét! Milyen határozott figyelmeztetést közöl itt Pál? Hogyan alkalmazható jelen helyzetünkre?

Jobban megértjük Ef 5:11-14 szakaszát, ha megfigyeljük, hogy Pál két buzdítást mond ismétlődően és váltakozva: 1) élünk istenfélő életet, mint a „világosság gyermekei” (Ef 5:8, ÚRK; 5:1-2, 4, 9-11, 13-14); 2) ne kövessük a parázna, Isten ellen lázadó életformát, ami bővelkedik a „sötétség gyümölcstelen cselekedeteiben” (Ef 5:11, ÚRK; lásd még 5:3-8, 12)!

Ef 5:8-10 részének párhuzamos intéseit is kutathatjuk, hogy jobban megértsük a 11. verset. A hívők úgy éljenek a nem hívők között, mint akik „világosság az Úrban... a világosság gyermekei” (Ef 5:8, ÚRK). Ennek a lényege, hogy láthatóvá és egyértelművé váljon „a világosság gyümölcse minden jóságban, igazságban és valóságban” (Ef 5:9, ÚRK). Pál tehát amellet a stratégia mellett érvel, hogy tetteinkkel mutassuk be Isten jóságát. A hívőknek azzal kell leleplezniük a sötétség gyümölcstelen munkáit, hogy mindenki szeme láttára bemutatják annak alternatíváját, az igaz életet.

Eközben úgy is vehetjük a 13-14. vers felszólító, költői nyelvezetét, mint az apostol merész állítását, hogy ha a hívők a világosság gyümölcset mutatják be (Ef 5:9), megnyerhetik a világiakat a Krisztusban való hit számára: „Mindaz pedig, amit a világosság leleplez, napvilágra jön, mert minden, ami napvilágra jön, világosság” (Ef 5:13-14, ÚRK). Amikor a romlott életre fény vetül, a világiak észrevehetik, hogy valójában hogyan is viselkednek („napvilágra jön”, ÚRK), tetteiknek mennyire nincs jövője, sőt haragot von maga után (Ef 5:5-6). Ezért megtérhetnek a sötétségből a világosságba („mert minden, ami napvilágra jön, világosság”, ÚRK). Ezt az átváltozást már Pál efezusi olvasói is átérték (Ef 5:8).

Hogyan értsük azt a verset vagy himnuszt Ef 5:14 versében, aminek a nyelvezete a halottak végidei feltámadására utal (vö. Ef 2:1, 5), ezzel ébresztgetve az embereket a lelki álomból, hogy tapasztalhassák Krisztus átformáló jelenlétét? Ézs 60:1-3 szakasza Izrael népének szól. Úgy tűnik, Pál ezt visszhangozza. Tehát arra gondolhatunk, Ef 5:14 verse második részének himnuszával/költevényével rá akarja ébreszteni a keresztyén hívőket miszionáriusi szerepükre, hogy tovább sugározzák Krisztus világosságát az elsötétedett világban (vö. Mt 5:16; Fil 2:14-16).

Hogyan élhetünk úgy, hogy leleplezzük a gonoszság tevékenységét?

RAGADJUK MEG A JÓ AJÁNLATOKAT!

Ef 5:1-20 szakaszának zárásaként, amelyben a szexuális tisztaság kérdését is tárgyalja Pál, két sor buzdítást ír a 15-17. és 18-20. versekben. Az első felszólítással kezdődik: „*Jól gondoljátok meg azért, hogyan járjatok: nem mint esztelenek, hanem mint bölcssek*” (Ef 5:15, ÚRK). Ezt aztán újból megerősíti: „*Azért ne legyetek esztelenek, hanem értsétek meg, hogy mi az Úr akarata*” (Ef 5:17, ÚRK). A kettő között figyelmeztet, hogy használjuk ki „*az alkalmas időt*” (Ef 5:16, RÚF).

Fontoljuk meg Pál buzdítását, hogy az életünk az imádkozó lelkületről, bölcsességről tegyen bizonyosságot (Ef 5:15-17)! Mit jelent „bölcsen”, nem „esztelenül” járni? Mit jelent „megvenni az alkalmat”?

Az Efezusi levélben Pál többször használja a „járás” ószövetségi hasonlatát az életmódra (Ef 2:2, 10; 4:1, 17; 5:2, 8). Itt ez a kifejezés a tudatos tanítványságra bátorít. „A lábunk elé kell néznünk”, amikor egyenetlen vagy sötét úton járunk, hasonlóképpen a hívőknek meg kell gondolniuk, hogyan járnak (Ef 5:15). Mivel Ef 5:15 verse párhuzamos a 17. verssel, ott kereshetjük annak meghatározását, hogy mit jelent bölcsen élni. Nem magunkba tekintünk a bölcsességért. Bölcsnek lenni azt jelenti, hogy önmagunkon túl nézünk, így értjük meg, „*mi az Úr akarata*” (Ef 5:17, ÚRK).

Az apostol továbbá egy erőteljes képpel bátorít a szándékos tanítványságra. Az *exagoradzo* igét használja az „*Áron is megvegyétek az alkalmat*” (Ef 5:16, ÚRK; vö. „váltátok meg az időt” az egyik angol fordításban) kifejezésben (vö. Kol 4:5). A szó a piaci szóhasználatból származik, a „megvenni” ige egy fokozott alakja, és azt jelenti, hogy „megragadni a jó ajánlatot”, miközben Krisztus visszajövetelére várunk. Az „alkalom” itt a görög *kairosz* szó fordítása, ami a lehetőség pillanatát írja le. A vég idejéig meglevő „alkalom” olyan periódus, amit teljes mértékben ki kell használni. Ez ugyanakkor kihívásokkal teli időszak, ugyanis „*a napok gonoszok*” (Ef 5:16; vö. Gal 1:4; Ef 6:13), illetve „*e világ folyása*” a „*levegőbeli hatalmasság fejedelme*” akarata szerint történik (Ef 2:2).

A hívők nehéz időben élnek Krisztus visszatérésére várva. Ezt Pál egy kockázatos, ámde jutalmakkal kecsegtető piactérrel érzékelteti. Annyira oda kell figyelni az idő kihasználására, mint amikor az ember jó vásárt akar kötni egy rövid akció idején. A hasonlat megállja a helyét, még úgy is, hogy az üdvösségünket nem vehetjük meg, de ragadjuk meg azt, amit Isten Krisztusban felkínál nekünk!

LÉLEK-IHLETTE ÁHÍTAT (EF 5:18-20)

EF 5:18-20 szakaszában Pál lelki szemei előtt látja, amint a keresztények istentiszteletre gyűlnek össze. Mit tesznek ekkor?

EF 5:1-20 utolsó érvével az apostol buzdítja a hívőket, hogy forduljanak el az értelmet eltompító borfogyasztástól, és inkább tapasztalják a Szentlélek jelenlétét és erejét. Tiltja a részegeskedést (talán a görög Ószövetségből idézve Péld 23:31 versét), ami arra enged következtetni, hogy a bölcsesség-irodalomnak az alkoholfogyasztás elleni rendelkezéseire gondol (Péld 20:1; 23:29-35). A részegeskedésből sok rossz fakad: durva, trágár beszéd, meggondolatlanság, erkölcstelenség és bálványimádás (EF 5:3-14). Ezeket fel kell váltani Isten tudatos, Lélek-ihlette tiszteletével. Olyan fontos Pál buzdítása - miszerint be kell telnünk Szentlélekkel -, hogy EF 5:19-21 verseiben egy sor igével tovább fokozza („beszélgetsetek”, „énekeljete”, „halát adva”, „Engedelmeskedjete”, ÚRK).

Az apostol itt az egész közösségre alkalmazza a „teljesedjete be Lélekkel” (EF 5:18, ÚRK) kifejezést. Elképzeli, hogy a hívők olyan Lélek-ihlette áhítatra gyűlnek össze, ami táplálja az egységet (Efezusi levél 4. fejezete) és elmentetben áll az én-központú pogány hozzáállással, szertartásokkal (EF 5:1-18). A korai keresztény istentiszteletnek ebben az ábrázolásában a zenés dicsőítése a legnagyobb szerep. Ez az igeszakasz Kol 3:16 versével együtt támasztja alá ezt a kijelentést (vö. ApCsel 16:25; Jak 5:13).

A dicsőítésnek van „vízszintes” vetülete, mivel a gyülekezeti tagok az énekléssel bizonyos értelemben egymással beszélgetnek (EF 5:19). Ugyanakkor a zenei dicsőítés tárgya az Úr, EF 5:20 verse alapján „a mi Urunk Jézus Krisztus” (ÚRK; vö. Kol 3:16). EF 5:20 versének hálaadása párhuzamban áll a 19. versben található zenei dicsőítéssel, amit „a mi Urunk Jézus Krisztus nevében az Istennek és Atyának” (ÚRK) kínálunk fel. A „lelki” énekek kifejezésben a „lelki” melléknév (görögül *pneumatikosz*) fényt vet a Szentléleknek az istentiszteletben betöltött szerepére, mivel a fordulat ihletett vagy Lélekkel teli énekeket ír le. Tehát Pál azt vázolja fel, hogy a korai keresztény áhítatokban a Szentháromság mindhárom tagja tevékenyen részt vett.

Hogyan fokozhatjuk az istentiszteletünk élményét a zenével?

TOVÁBBI TANULMÁNYOZÁSRA:

Visszatekintve Ef 5:1-20 szakaszának egészére azt látjuk, hogy Pál határozottan állást foglal a bűn és a gonoszság, kiváltképp a paráznaság és a durva beszéd ellen. Nem hajlandó megtérni Isten népe sorai között a romlott viselkedést. Felszólítja az ezezusi hívőket: viselkedésükkel tartsák magukat a magas mércéhez, illetve fogadják el, hogy „szeretett gyermekek” és „szentek” (Ef 5:1-10). Mer hinni abban, hogy amikor a keresztények közössége világosságot áraszt a sötétségbe, illetőleg segít másoknak is megszabadulni az önpusztító szokásoktól, Isten kegyelme és igazsága felé fordítják az embereket (Ef 5:11-14). Az apostol lelki szemei előtt látja, hogy az egyház felélénkül, amikor elkötelezik magukat és úgy kezdenek el járni, „*mint a világosság gyermekei*” (Ef 5:8, ÚRK; lásd még 5:15-16), miközben Krisztus visszajövetelére várnak. Így gyűlnek istentiszteletre Krisztus áldott jelenlétében (Ef 5:14). Megtelnek Szentlélekkel (Ef 5:18), áthatja őket, hogy ők Isten szeretett gyermekei, akikért Krisztus meghalt (Ef 5:1-2). Közös áhítatukat életerő és öröm jellemzi, amikor énekekben együtt dicsőítik az Urat, Jézus Krisztust és az Atya Istent. Erősen kapaszkodnak a mennyei valóságokba, úgy ünneplik a jövőbe mutató reményüket, ami abban a történetben gyökerezik, hogy Isten mit vitt véghez, mit tesz most és mit fog még megtenni Jézus Krisztus által (Ef 5:18-20). Amennyiben ezt az igeszakaszt így értjük, több lesz a keresztény életre vonatkozó, egymással össze nem függő parancsok soránál. Profétai felhívás, hogy a keresztények tudják, kik is ők valójában, elkötelezettek legyenek, közösséget alkossanak és imádják Istent az utolsó napokban. Pátosszal szólít fel bennünket, hogy ragadjuk meg a lehetőséget, ami Krisztus visszajöveteléig érhető el (Ef 5:16).

BESZÉLGESSÜNK RÓLA!

- 1) A hívőket a média virtuális kultúrájának megszámlálhatatlan formája ostromolja az értékeivel az év minden napjának minden órájában. Ilyen körülmények között hogyan érhetünk fel a magas mércéhez, amit Pál élénk állít?
- 2) Milyen stratégiák segítségével vizsgálhatjuk meg, hogy „*mi kedves az Úrnak*” (Ef 5:10, ÚRK)? Hogyan érthetjük meg, „*mi az Úr akarata*” (Ef 5:17, ÚRK)?
- 3) Egyesek talán úgy érvelnek, hogy mivel Pál tiltotta a paráznaságot a hívők között (Ef 5:3-4), ezért nem is szabad foglalkoznunk a helytelen nemi élet és a bántalmazás kérdéseivel. Miért téves ez a következtetés?
- 4) Mennyiben tükrözi a mai társadalom a Pál korában jellemző, hasonló pogány szokásokat?

HOLNAPTÓL LESZEK...

„Miért kell ma keseregnem a holnap miatt?
Talán a holnap jó,
talán a holnap világos.
Talán holnap még sütni fog a nap,
és nem lesz okom a szomorúságra.
Holnaptól leszek szomorú, holnaptól,
de ma, ma örülni fogok,
és minden keserű napnak azt fogom mondani:
holnaptól leszek szomorú, ma nem!”

Egy gettóban talált gyermekvers részlete 1941-ből